

Тема 6. РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД

- 1. Сутність та форми регулювання банківської діяльності.*
- 2. Мета, організація, підстави та обсяг банківського нагляду.*
- 3. Інспекційні перевірки банків.*
- 4. Бухгалтерський облік, звітність та аудит банків.*

1. Сутність та форми регулювання банківської діяльності

Державне регулювання банківської діяльності здійснюється у межах банківської системи та виражається у впливі центрального банку на банки другого рівня.

В Україні, згідно із Законами України "Про банки і банківську діяльність" і "Про Національний банк України", функції банківського регулювання та нагляду здійснює НБУ.

Основні завдання банківського регулювання та нагляду:

- 1) забезпечення стабільності та надійності банківської системи;
- 2) захист інтересів вкладників;
- 3) створення конкурентного середовища у банківському секторі;
- 4) забезпечення прозорості діяльності банківського сектору економіки;
- 5) забезпечення ефективної діяльності банків, підтримку необхідного рівня стандартизації та професіоналізму у банківській сфері тощо.

Форми державного регулювання діяльності банків:
адміністративне регулювання, індикативне
регулювання

I. Адміністративне регулювання:

- 1) реєстрація банків і ліцензування їх діяльності;
- 2) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;
- 3) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;
- 4) нагляд за діяльністю банків;
- 5) надання рекомендацій щодо діяльності банків.

II. Індикативне регулювання:

- 1) встановлення обов'язкових економічних нормативів;
- 2) визначення норм обов'язкових резервів для банків;
- 3) встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних банківських операцій;
- 4) визначення процентної політики;
- 5) рефінансування банків;
- 6) кореспондентських відносин;
- 7) управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції;
- 8) операцій з цінними паперами на відкритому ринку;
- 9) імпорту та експорту капіталу

2. Мета, організація, підстави та обсяг банківського нагляду

Мета банківського нагляду - стабільність банківської системи та захист інтересів вкладників і кредиторів банку щодо безпеки зберігання коштів клієнтів на банківських рахунках.

Наглядова діяльність НБУ охоплює всі банки, їх відокремлені підрозділи, афілійованих та споріднених осіб банків, банківські групи, учасників банківських груп на території України та за кордоном, установи іноземних банків в Україні, а також інших юридичних та фізичних осіб у частині дотримання вимог цього Закону щодо здійснення банківської діяльності.

НБУ в рамках банківського нагляду може:

- отримувати від державних органів та інших осіб інформацію щодо діяльності банку та його засновників, у тому числі конфіденційну;
- вимагати від банків розробки та погодження плану заходів та усунення порушень банківського законодавства, виконання нормативно-правових актів НБУ;
- контролювати стан виконання банком своїх зобов'язань;
- відкликати у банку банківську ліцензію;
- співпрацювати з іншими державними органами, які здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, з відповідними органами іноземних держав.

НБУ здійснює банківський нагляд у формі:

- інспекційних перевірок;
- безвиїзного нагляду.

НБУ у межах безвиїзного нагляду:

- НБУ має право письмово вимагати від банку копії документів, а також письмові пояснення з питань його діяльності.
- банк зобов'язаний надавати на письмову вимогу НБУ відповідну інформацію та копії документів.
- НБУ у разі розгляду питань щодо застосування заходів впливу до конкретного банку має право запрошувати для надання пояснень голову правління або голову ради цього банку.

3. Інспекційні перевірки банків

Мета перевірки: визначення рівня безпеки і стабільності операцій банку, достовірності звітності банку і дотримання банком законодавства України про банки і банківську діяльність, а також нормативно-правових актів НБУ.

Планова перевірка здійснюється не частіше одного разу на рік. Про проведення планової перевірки НБУ зобов'язаний повідомити банк не пізніше, ніж за 10 днів до її початку.

Позапланова перевірка проводиться за наявності обґрунтованих підстав.

При проведенні перевірок уповноваженим особам повинен надаватися доступ до будь-якої інформації.

Заходи впливу, що застосовуються НБУ по результатах перевірок:

- 1) письмове застереження;
- 2) скликання загальних зборів учасників, ради банку, правління банку;
- 3) укладення письмової угоди з банком, за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується вжити заходів для усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку, підвищення ефективності функціонування та/або адекватності системи управління ризиками тощо;
- 4) зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі;
- 5) встановлення для банку підвищених економічних нормативів;
- 6) підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами;
- 7) обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій, у тому числі операцій із пов'язаними з банком особами;

- 8) заборона надавати бланкові кредити;
- 9) накладення штрафів на банк, власників істотної участі,
- 10) тимчасова, до усунення порушення, заборона використання власником істотної участі у банку права голосу (тимчасова заборона права голосу);
- 11) тимчасове, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади;
- 12) віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного;
- 13) відкликання банківської ліцензії та ліквідація банку.

4. Бухгалтерський облік, звітність та аудит банків

Банки організовують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, встановлених НБУ відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Банки організовують бухгалтерський облік відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, встановлених Національним банком України відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Національний банк України встановлює для банків, банківських груп:

- 1) форми звітності та методичку її складання;
- 2) періодичність та строки подання звітності;
- 3) структуру пояснювальної записки;
- 4) мінімум відомостей, що підлягають опублікуванню, та строки їх подання;
- 5) методичку складання консолідованої і субконсолідованої звітності.

Річна фінансова звітність банку включає:

- 1) баланс;
- 2) звіт про фінансові результати;
- 3) звіт про рух грошових коштів;
- 4) звіт про власний капітал;
- 5) примітки до звітів, перелік яких визначається Національним банком України.

Річна фінансова звітність банку подається не пізніше 30 квітня наступного за звітним року.

Зовнішній аудит банку:

банк зобов'язаний забезпечити проведення щорічної перевірки фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності аудиторською фірмою.